

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse, looduskaitseseaduse ja metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Looduskaitseseadus (edaspidi ka *LKS*) võeti vastu 21. aprillil 2004. aastal. LKSi eesmärk on looduse kaitsmine selle mitmekesisuse säilitamise, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsa seisundi tagamisega, samuti loodusvarade säästlikule kasutamisele kaasaaitamisega.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (edaspidi ka *KeHJS*) võeti vastu 22. veebruaril 2005.

LKSi 10. peatükk sätestab keskkonnamõju (strateegilisest) hindamisest eraldiseisva Natura hindamise regulatsiooni. LKSi § 91 lõike 24 alusel saab eraldiseisvat Natura hindamist kohaldada vaid juhul, kui kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine.

Eelnõukohase seadusega laiendatakse keskkonnamõju (strateegilisest) hindamisest eraldiseisva Natura hindamisega võimalust hinnata kõigi tegevuste mõju. Natura hindamist saab teha, kui tegevusel või detailplaneeringu elluviimisel võib olla oluline mõju Natura 2000 võrgustiku alale, kuid tegevus ei mõjuta keskkonda laiemalt ning seetõttu puudub vajadus teha keskkonnamõju (strateegiline) hindamine.

KeHJSit muudetakse ja sellest jäetakse välja Natura hindamise põhimõtted, mis viiakse üle LKSi.

Looduskaitseseadusesse lisatakse säte, mille eesmärk on keelata majanduslikust kaalutlusest lähtuvad raied Natura aladel loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpides, et tagada nende kaitse ja seisundi paranemine.

Metsaseaduses (edaspidi ka *MS*) täpsustatakse LKSi § 69⁸ lõikes 2 sätestatud võimaluse kohaselt Natura hindamise avaliku väljapaneku teabe avalikustamise korda. Samuti kehtestatakse erisus, mille kohaselt ei ole Natura asjakohane hindamine vajalik, või põhjendus, miks eelhindang on jäetud LKSi § 69³ lõikes 4 nimetatud juhul andmata, eelhindangu avaliku väljapaneku tähtaja kohta.

Eelnõu on seotud Euroopa Komisjoni algatatud rikkumismenetlusega nr 2021/4029, milles komisjon heidab Eestile ette, et Eestis ei hinnata direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) nõuete kohaselt kavandatava majandustegevuse, mis võib negatiivselt mõjutada Natura 2000 loodusväärtusi, mõju. Eelnõukohase seadusega luuakse võimalus hinnata mõju Natura alale eraldi keskkonnamõju hindamisest ja keskkonnamõju strateegilisest hindamisest, mis teeb kavandatava majandustegevuse mõjude hindamise kiiremaks ja vähem kulukaks ning seeläbi praktikas lihtsamaks.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna nõunik Kadri Möller (626 2876, kadri.moller@kliimaministeerium.ee), keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunikud Rainer Persidski (626 2973, rainer.persidski@kliimaministeerium.ee), Kristy Käärid (6260742, kristy.kaarid@kliimaministeerium.ee) ja Ülle Luiks (623 1220, ulle.luiks@kliimaministeerium.ee) koostöös Keskkonnaametiga. Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunikud Džein Aunre (626 0738, dzein.aunre@kliimaministeerium.ee) ja Triin Nymann (626 2927, triin.nymann@kliimaministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja keeleteimetaja oli õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (626 2953, aili.sandre@kliimaministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate eelnõudega.

Eelnõu on seotud ELi õiguse rakendamisega. Eelnõu on otseselt seotud loodusdirektiivi, aga ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta.

Eelnõukohase seadusega muudetakse looduskaitseaduse redaktsiooni RT I, 06.07.2023, 18, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse redaktsiooni RT I, 28.09.2023, 10 ja metsaseaduse redaktsiooni RT I, 22.09.2023, 3.

Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

Seaduseelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, kuna planeeritavate sätetega ei piirata ebaproportsionaalselt kodanike põhiõigusi ega kehtestata põhiseadusega vastuolus olevaid kohustusi. Seaduseelnõuga ei laiendata keskkonnamõjude hindamisega seotud õiguslikke kohustusi, vaid võimaldatakse juba praegu eksisteerivat mõjude hindamise kohustust täita lihtsamal menetluses. Kohustus teha Natura hindamist tuleneb juba kehtivast õigusest. Loodusdirektiivi artikli 6 lõiked 3 ja 4 on riigisiselt üle võetud KeHJSis ja Natura mõju hindamine toimub koos keskkonnamõju (strateegilise) hindamisega. Hindamise kohustus kui selline ei muutu, vaid muutub üksnes menetluskord ja seejuures lihtsamal ning halduskoormust vähendavas suunas.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõukohase seaduse eesmärk on laiendada võimalust teha keskkonnamõju hindamisest ja keskkonnamõju strateegilisest hindamisest eraldi Natura hindamist, mis praegu on võimalik ainult riigikaitsega seotud objektide korral, kõikidele tegevustele, millel võib olla mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele, kuid puudub laiem keskkonnamõju.

KeHJSi regulatsiooni järgi tuleb alatatada keskkonnamõju hindamine (KMH) või keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) (sõltuvalt sellest, kas tegemist on kavandatava tegevuse lubamise või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamise üle otsustamisega) muu hulgas siis, kui kavandatakse tegevust või strateegiline planeerimisdokument on aluseks tegevusele, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda oluline mõju Natura alale (KeHJSi § 3 lg 1 p 2; § 33 lg 1 p 4). Tulenevalt nii Euroopa Kohtu kui ka Riigikohtu praktikast on loodusdirektiivi artikli 6 lõikes 3 ette nähtud Natura aladele avalduvate mõjude hindamise künnis suhteliselt madal ja järelikult tuleb ka kehtiva õiguse järgi ja ettevaatuspõhimõtte kohaselt Natura aladele avalduvaid mõjusid hinnata alati, kui olulist

mõju ei saa välistada. Kehtiva seaduse probleem on aga see, et sellist hindamist saab teha üksnes KMH või KSH raames, mis on aga aja- ja ressursimahukad protsessid.

KMH menetluse eesmärk on tuvastada, milline on kavandatava tegevuse otsene ja kaudne oluline mõju keskkonnanähtudele, nagu maa, pinnas, vesi, välisõhk, kliima, maastik ja looduslik mitmekesisus, elanikkonnale, inimese tervisele, heaolule ja varale, kultuuripärandile ja kaitstavatele loodusobjektidele ning nende omavahelistele seostele (KeHJSi § 3¹ lg 2). Kuigi KMH programmis või KSH programmis tuleb hindamise ulatust täpsustada, on KMH ja KSH mõeldud siiski laiema ringi mõjude hindamiseks. KMH ja KSH tegemiseks sätestab seadus põhjaliku menetluse, mida pädev asutus ei saa üksikjuhtumi asjaoludest lähtudes muuta ega lahendada konkreetsel juhul optimaalsemal viisil. Tegemist on ka ajamahukate menetlustega, mille kestuseks on KMH näitel hinnanguliselt 1,5–3 aastat, mis näitab, et sellises menetluslikus vormis keskkonnamõju hindamisi tuleks teha tõesti vaid siis, kui see on tegevuse eeldatava olulise keskkonnamõju taustal põhjendatud.

Seadust on vaja muuta, kuna ehkki KMH ja KSH tegemine ei oleks sisuliselt vale, on need menetlused siiski suure töö- ja halduskoormusega, ajamahukad ja kallid ning seetõttu on nende rakendamine Natura 2000 võrgustiku alale avalduvate mõjude väljaselgitamiseks ülemäärane. Juhtudel, kus mõju on vaja hinnata ainult Natura 2000 võrgustikust lähtudes, toob KMH/KSH tegemine praktikas endaga kaasa Natura kaitseväärtustest laiema ulatusega hindamise ning KMH/KSH ulatuslike menetlusetappide läbimise vajaduse. Loodusdirektiivi artikli 6 lõige 3 ei nõua sedavõrd laiaulatuslikku mõjude hindamist, vaid tegevust on vaja hinnata üksnes selliste tagajärgede põhjal, mida tegevus ala kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele avaldab. Kuigi ka Natura hindamine peab olema põhjalik, on hindamise fookus Natura ala kaitseväärtustel, mitte laiematel keskkonnaküsimustel. Kui KMH või KSH algatatakse muul KeHJSis sätestatud alusel, hinnatakse menetluse käigus ka mõju Natura 2000 võrgustiku alale, kui see on asjakohane ja vajalik.

Nii loodusdirektiivi kui ka kohtupraktika¹ järgi ei ole Natura hindamine seotud kitsalt loakohustusega, vaid tegevusega. Seetõttu tuleb Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärke põhimõtteliselt silmas pidada mistahes tegevuste juures, mis võivad loodusväärtusi negatiivselt mõjutada (nt metsaraie, maaparandus, ehitamine, tee rajamine ja rekonstrueerimine, veekogude kaldajoone muutmine ja veetaseme tõstmine, tegevused veekaitsevööndis, geoloogilised uuringud ja kaevandamine, erinevaid keskkonnalubasid vajavad tegevused). Loodusdirektiivi artikli 6 rakendamisel on nii õiguslikult kui ka praktiliselt keeruline see, kuidas hõlmata ja Natura hindamisele allutada mistahes tegevus, mis Natura ala kaitseväärtusi potentsiaalselt ohustab. Kui tegevuseks on vaja luba, siis on sellised tegevused selgepiirilised ja pädevale haldusorganile teada ning loa taotluse menetlemisel on võimalik teha ka Natura hindamine. Küsimus Natura hindamisest tekib siis, kui taotletakse luba, tegevuse registreerimist või muud tegevust lubavat dokumenti. Sellised dokumendid on näiteks kaitseala valitseja antavad load ja nõusolekud, hoiuala teatis ja metsateatis, nõusolek rahvaürituse korraldamiseks jne. Kui kavandatava tegevuse seos Natura 2000 võrgustiku alaga on selline, et nõuaks edasise hinnangu vajalikkusele vähemalt eelhinnangu andmist, siis tegevuse lubamiseks antava dokumendi vorm (keskkonnaluba, ehitusluba, teatis, registreering, kooskõlastus, nõusolek vms) eelhinnangu ega ka edasise asjakohase hindamise vajadust ei mõjuta. Seetõttu on seaduseelnõu kohaselt mõju hindamise kohustusega hõlmatud kõik haldusaktid, millega tegevust lubatakse. Kuna KeHJSi § 7 punkti 4 järgi kuulub tegevusloa mõiste alla ka eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav muu dokument, siis ka praegu ei ole mõju Natura võrgustiku alale hindamine piiratud tegevusloaga. Kui selgub, et mõni tegevus, mis võib kahjustada Natura võrgustiku ala, on piisavalt reguleerimata, siis saab ilmnenu puudusest üle tegevusele

---

¹ Euroopa Kohtu otsus C-98/03.

loakohustuse seadmisega, või kui need eeldavad planeerimist või kogukondlikku kokkulepet mõnes kavas, siis saab Natura hindamise teha asjakohasele kavale, et ka selliste tegevuste mõju saaks hinnatud.

Natura hindamine võib koosneda kolmest etapist:

- Natura eelhindang;
- Natura asjakohane hindamine;
- Natura erandi menetlus.

Natura aladele avalduvat mõju hinnatakse järgmiselt:

1. Tegevuslubade taotluste menetlus

1.1. Natura eelhindang

1.1.1. Kui tegevus on olulise keskkonnamõjuga KeHJSi § 6 lõike 1 alusel. Sellisel juhul on KMH algatamine kohustuslik, Natura eelhindangu saab teha KMH programmis LKSi § 69³ kohaselt.

1.1.2. Kui kavandatav tegevus ei ole nimetatud KeHJSi § 6 lõikes 1, kuid tegevusele tuleb KeHJSi § 6 lõike 2 alusel anda eelhindang, siis tuleb Natura eelhindang teha KMH eelhindangu raames, lähtudes LKSi §-s 69³ sätestatust.

1.1.3. Kui kavandatav tegevus ei vaja KMH eelhindangut KeHJSi § 6 lõike 2³ kohaselt ja mõju Natura 2000 võrgustiku alale ei ole objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud, siis tuleb teha Natura eelhindang LKSi § 69³ kohaselt. Natura eelhindang tuleb anda ka kõikidele registreeringutele, teatistele, nõusolekutele, välja arvatud juhul, kui mõju Natura 2000 võrgustikule saab ilmselgelt välistada.

1.2. Asjakohane hindamine

1.2.1. KMH algatamisel koostatakse Natura asjakohase hindamise aruanne KMH aruande eraldi peatükina LKSi § 69⁶ kohaselt.

1.3. Erandi menetlus algatatakse vajaduse korral pärast KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamist LKSi § 69⁷ kohaselt.

2. Strateegiliste planeerimisdokumentide menetlusel:

2.1. Üldiselt KSH menetluse raames:

2.1.1. KSH eelhindangus (kohustusliku KSH puhul võib seda teha KSH programmis) Natura eelhindang LKSi § 69³ kohaselt.

2.1.2. KSH aruandes Natura asjakohase hindamise aruanne LKSi § 69⁶ kohaselt.

2.1.3. Erandi menetlus vastavalt LKSi § 69⁷ kohaselt algatatakse vajaduse korral KSH aruande koostamisel ja selle tulemused lisatakse KSH aruandesse. Kui KSH menetluse käigus jõutakse erandi menetlusse, tuleb Natura asjakohase hindamise aruanne avalikustada koos erandi menetluse algatamise eelnõuga (KeHJSi § 45 lõige 1¹).

2.2. Detailplaneeringute puhul, millega ei kaasne olulist keskkonnamõju (KSH algatamine ei ole vajalik), ent oluline mõju Natura alale ei ole välistatud – Natura hindamine LKSi 10. peatüki kohaselt.

3. Tegevuste (tegevusluba, teatis, registreering, nõusolek) taotlemisel ja detailplaneeringute puhul, millega ei kaasne olulist keskkonnamõju ning KMH ega KSH algatamine ei ole vajalik.

3.1. Natura eelhindang LKSi § 69³ kohaselt

3.1.2. Kui eelhindangu tulemusena ei ole asjakohane hindamine vajalik või eelhindang on jäetud andmata, kuna varem on mõju Naturale piisavalt hinnatud, avalikustatakse eelhindang või eelhindangu andmata jätmise põhjendus koos tegevust lubava dokumendi eelnõuga vähemalt 14 päevaks.

3.2. Natura asjakohane hindamine LKSi §-de 69⁴–§ 69⁶ kohaselt:

3.2.1. Natura asjakohase hindamise algatamine.

- 3.2.1.1. Algamise eelnõu avalikustatakse vähemalt 14 päevaks, samal ajal küsitakse arvamust Keskkonnaametilt.
- 3.2.2. Natura asjakohase hindamise aruande koostamine.
- 3.2.2.1. Aruande eelnõu avalikustatakse vähemalt 14 päevaks.
- 3.2.2.2. Pärast aruande täiendamist saadetakse aruande eelnõu Keskkonnaametile kooskõlastamiseks (30 päeva).
- 3.2.2.3. Aruande nõuetele vastavaks tunnistamine (30 päeva).
- 3.4. Natura erandi menetlus LKSi § 69⁷ kohaselt.
- Kui ebasoodne mõju Natura 2000 ala terviklikkusele ei ole välistatud, võib alata erandi menetluse juhul, kui puuduvad alternatiivne lahendus ja tegemist on avalikkuse jaoks esmatähtsate ja erakordselt tungivate põhjustega.
- 3.4.1. Natura erandi menetluse algatamine.
- 3.4.1.1. Algamise eelnõu avalikustatakse vähemalt 14 päevaks. Samal ajal küsitakse seisukohta asjaomastelt ministriumitelt ja teistelt asutustelt.
- 3.4.2. Natura erandi aruande eelnõu, mis käsitleb muuhulgas hüvitusmeetmeid.
- 3.4.2.1. Aruande eelnõu avalikustatakse vähemalt 21 päevaks, sh saadetakse see samaks ajaks asjaomastele asutustele.
- 3.4.2.2. Täiendatud aruande kooskõlastamine Keskkonnameti ja Kliimaministeeriumiga (30 päeva).
- 3.4.2.3. Aruande nõuetele vastavaks tunnistamine või menetluse lõpetamine (30 päeva).
- 3.4.2.4. Aruande esitamine Kliimaministeeriumile kas:
- 3.4.2.4.1. Vabariigi Valitsuse korralduse ettevalmistamiseks Natura erandi lubamiseks või
- 3.4.2.4.2. Euroopa Komisjonilt arvamuse saamiseks Natura erandi lubamiseks.

Natura terviklikkuse kahjustamine on lubatud erandlikul juhul:

- kui puudub alternatiivne lahendus;
- kui tegevus on vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ja erakordselt tungivatel põhjustel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel;
- ebasoodsat mõju on võimalik hüvitada (vähemalt 100% ulatuses).

Enne tegevuse lubamist või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamist tuleb küsida Euroopa Komisjoni arvamust, kui mõjutatakse esmatähtsat elupaigatüüpi või liiki ja tegevus ei ole seotud inimese tervise, elanikkonna ohutuse ega olulise soodsa mõjuga keskkonnaseisundile. Teistel juhtudel on tegevuse lubamiseks või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamiseks vajalik Vabariigi Valitsuse nõusolek. Sellisel juhul tuleb Euroopa Komisjoni teavitada erandi andmise põhjustest ja vastuvõetud hüvitusmeetmetest.

Eelnõu on seotud Euroopa Komisjoni algatatud rikkumismenetlusega nr 2021/4029, milles komisjon heidab Eestile ette, et Eestis ei rakendata täielikult Euroopa Liidu õiguses sätestatud KSH nõudeid ja Eesti õigusaktide kohaselt ei hinnata loodusdirektiivi nõuete kohaselt kavandatavat majandustegevust (nt metsaraie), mis võib negatiivselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärki ja ala terviklikkust. Euroopa Komisjon esitas kõnealuses rikkumismenetluses 16.11.2023 põhjendatud arvamuse, milles tuuakse välja, et raietegevuseks loa andmine eelneva Natura hindamiseta, mida nõutakse loodusdirektiivi artiklis 6.3, kujutab endast rikkumist. Komisjon palub võtta meetmed rikkumise kõrvaldamiseks kahe kuu jooksul.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist, millega muudetakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust (§ 1), looduskaitseadust (§ 2) ja täiendatakse metsaseadust (§ 3). Suurem osa muudatustest tehakse looduskaitseaduses.

Paragrahvi 1 punktides 1 kuni 16 muudetakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust.

Punkti 1 kohaselt täiendatakse KeHJSi § 2¹ sõnadega, et kavandatava tegevuse alla mahuvad asjakohasel juhul ka jätkuvad ja korduvad tegevused, näiteks tegevused, mida on harrastatud perioodiliselt aastaid, kuid mille jaoks väljastatakse iga kord tähtajaline luba. Jätkuva ja korduva tegevuse alla kuulub ka olemasoleva loa pikendamine. Muudatus tuleneb Riigikohtu 28.01.2021 otsusest haldusasjas nr 3-17-1739, kus on toodud, et loodusdirektiivi artikli 6 lõiked 2 ja 3, nii nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus, panevad tagantjärele hindamise tagamise kohustuse liikmesriigile. Hindamise üksikasjad määrab liikmesriik. Direktiivist liikmesriigile tulenevaid kohustusi ei saa üksikisikule panna ilma neid riigisisesse õigusesse üle võtmata (p 25). Seadusemuudatuse tulemusel jätkub olukord, mis kehtis enne Riigikohtu 28.01.2021 otsust haldusasjas nr 3-17-1739. Tartu Halduskohus selgitas 20.01.2015 kohtuotsuse nr 3--14--51675 punktis 22, et „*kavandatava tegevusena ei tule käsitleda ainult uusi tegevusi, vaid tegevusi, mida planeeritakse teha uuel perioodil. Käesolevas asjas on kavandatavaks tegevuseks Kunda jõe paisutamine ja hüdroenergia kasutamine. Kohus nõustub vastustajaga, et ka vee erikasutust puudutav eriregulatsioon veeseaduses toetab igakordse vee erikasutusloa taotlemise käsitlemist paisutamise ja hüdroenergia kasutamise kavandamisena. Keskkonnaamet hindab vee erikasutusloa taotluse lahendamisel igakordselt kavatsust veekogu paisutada ja hüdroenergiat toota ning hindab igakordselt vee erikasutusloa andmisest keeldumise aluseid. Veekogu jätkuv tõkestamine elektrienergia tootmiseks on tegevus, mille mõju vajab teatud perioodi järel üle hindamist, kuna pikaajalisuse tõttu võib tegevuse mõju aja jooksul muutuda.*“ Kuna taotletav luba on taotleja huvides, siis keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi KeÜS) § 12 lõike 1 põhimõtet arvestades ei jää tagantjärele hindamise kohustus ja kulu loaandja kanda, vaid sellise hindamise teeb ja kulud katab taotleja. KeHJSi muudatus ei puuduta üksnes Natura hindamist, vaid mõjusid laiemalt. Korduva ja jätkuva tegevuse alla ei kuulu näiteks olukord, kus arendaja soovib rekonstrueerida teed ja selle asemel hakatakse analüüsima, kas teele tuleks leida uus asukoht, kuna kasutusintensiivsus toob kaasa olulise keskkonnamõju, mida pole võimalik vältida ega leevendada. Sellisel juhul tuleb keelduda tee rekonstrueerimiseks loa andmisest ja seejärel asuda kavandama edasisi samme. Jätkuv ja korduv tegevus on seotud kindla alaga, see ei ole seotud kindla isikuga ehk omaniku vahetus ei ole määrav. Oluline on, kas enne on mõju piisavalt asjakohaselt hinnatud.

Punkti 2 kohaselt tunnistatakse kehtetuks KeHJSi § 3 lõike 1 punkt 2. Kogu eelnõu väljatöötamise eesmärgist lähtudes on KeHJSi-kohane keskkonnamõju hindamine Natura aspektist vaadatuna kohustuslik vaid juhul, kui lisaks võimalikule mõjule Natura võrgustiku alale toob kavandatav tegevus eeldatavalt kaasa ka olulise keskkonnamõju.

Punktiga 3 täpsustatakse KeHJSi § 11 lõiget 10: sõna „mõju“ ette lisatakse sõna „oluliselt“, kaitstava looduse üksikobjektile tuleb arvestada mõjuga ka selle kaitsevööndile, ning lisatakse I ja II kaitsekategooria liigi elupaik. Sõna „oluliselt“ lisamine tuleneb loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 sõnastusest. Kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis kehtib piiranguvööndi režiim 50 m raadiuses ümber objekti, kui ei ole kliimaministri määruse kohaselt üksikobjektile määratud väiksemat kaitsevööndit. Seetõttu tuleb Keskkonnaametile saata kooskõlastamiseks ka kaitstava loodusobjekti kaitsevööndid. I ja II kaitsekategooria liikide elupaikade lisamine on vajalik, kuna tegemist on haruldaste ja ohustatud, sealhulgas hävimisohus olevate liikidega, ning liigi kaitseks moodustatud püsielupaik ei pruugi hõlmata liigi kogu elupaika.

Paragrahvi 1 punktiga 4 täiendatakse KeHJSi § 11 lõikega 10¹. Selles täpsustatakse, et kui KMH eelhinnangu kohaselt olulist keskkonnamõju KeHJSi mõistes ei tuvastata, kuid ei saa välistada kavandatava tegevuse võimalikku olulist mõju Natura 2000 alale, jäetakse keskkonnamõju hindamine algatamata ja mõju Natura 2000 alale hinnatakse LKSi 10. peatüki sätete järgi. Normis tehtav viide KeHJSi § 6 lõigetele 2 ja 2¹ tähendab, et säte ei puuduta KeHJSi § 6 lõike 1 tegevuste kavandamist. KeHJSi § 6 lõikes 1 esitatakse loetelu tegevustest, mille olulist keskkonnamõju eeldatakse ning mille kavandamisel tuleb alati teha KMH. KMH menetluses selgitatakse välja ka tegevuse mõju Natura alale, st Natura hindamine on juba hõlmatud KMH menetlusega. KeHJSi § 6 lõigetes 2 ja 2¹ nimetatud tegevuste kavandamisel tuleb kaaluda, milline võimalik mõju tegevusega kaasneb, ja otsustada KMH vajadus selle alusel. Pädeval haldusorganil tuleb siis muu hulgas hinnata, kas on vaja algatada KMH või piisab hindamisest LKSi kohaselt.

Paragrahvi 1 punktiga 5 täiendatakse KeHJSi § 11 lõiget 11, mille alusel peatub tegevusloa taotluse menetlus KMH algatamisel asjakohasel juhul LKSi § 69⁷ lõigete 5 ja 11 kohase Natura erandi tegemise menetluse lõpuni. Kehtiva seaduse alusel on Natura erandi menetlus osa KMH-st. Seaduse muutmisega algatatakse Natura erandi menetlus pärast KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamist. Seetõttu peab Natura erandi menetluse korral pikenema tegevusloa peatumine Natura erandi menetluse lõpuni..

Paragrahvi 1 punktidega 6–8 muudetakse KeHJSi § 29. Punktis 6 sätestatakse, et KMH aruanne peab sisaldama LKSi §-s 69⁶ sätestatud Natura asjakohase hindamise aruannet. Punktiga 7 sätestatakse, et tegevusloa andmisel kohaldatakse LKSi § 69¹. See tähendab, et Natura hindamisel KMH koosseisus tuleb lähtuda edaspidi LKSi sellekohastest sätetest: tegevusloa võib anda juhul, kui seda lubab Natura ala kaitsekord ja otsustaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt Natura 2000 ala terviklikkust. Punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks nn Natura erandi sätted KeHJSi § 29 lõigetes 3–5 – erandit saab edaspidi teha vastavalt LKSi § 69¹ lõigetele 3–5, kasutades selleks §-s 69⁷ kirjeldatud menetlust. Erinevalt kehtivast seadusest, kus erandi aruanne on KMH aruande osa, algatatakse Natura erandi menetlus pärast KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamist. Muudatus tuleneb keskkonnamõju hindajate ettepanekust eraldada KMH ja KSH aruanne erandi tegemise aruandest, et erandi aruannet oleks arendajal võimalik eraldi tellida. Tegemist on täiendava tööga, mida ei ole võimalik KMH algatamisel ja KMH programmi koostamisel ette näha, sest see selgub alles KMH käigus. Erandi tegemiseks peavad puuduma tegevusloaga kavandatud tegevusele alternatiivid ja tegevus peab olema vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ja erakordselt tungivatelt põhjustel. Erandi tegemisel tuleb seada kohustus rakendada hüvitusmeetmeid ning need tuleb ellu viia enne tegevusloaga kavandatud tegevusega alustamist. See tähendab, et enne, kui hüvitusmeetmed pole ellu viidud, ei tohi mõjutatavat ala pöördumatult kahjustada. Hüvitusmeetmed töötatakse välja Natura erandi tegemise menetluse aruandes ja need lisatakse tegevusloale.

Paragrahvi 1 punktiga 9 täpsustatakse mõisteid, et need vastaksid täpselt loodusdirektiivi artikli 6 lõikele 3, ning lisatakse erand detailplaneeringu kohta, mille puhul tuleb KSH vajadust kaaluda eelhindamise kaudu.

Punktiga 10 täiendatakse KeHJSi § 33 lõike 5 punkti 6. Kui keskkonnamõju strateegilise hindamise vajalikkuse üle otsustamisel selgub, et strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisel võib olla mõju Natura 2000 võrgustiku alale, siis tuleb eelhindamisel lähtuda muuhulgas LKS § 69³ lõigetest 1–3 ehk Natura eelhinnangu nõuetest.

Paragrahvi 1 punktiga 11 täiendatakse KeHJSi § 35 lõikega 2¹, mis näeb ette, et kui KeHJSi § 33 lõike 2 punktis 4 nimetatud strateegiline planeerimisdokument koostatakse

detailplaneeringuna, võib keskkonnamõju strateegilise hindamise jätta algatamata ja hinnata mõju Natura 2000 võrgustiku alale looduskaitseseaduse 10. peatükis sätestatu kohaselt. KeHJSi § 33 lõike 1 punkti 4 kohaselt tuleb KSH teha strateegilisele planeerimisdokumendile, mis on aluseks tegevusele, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse--eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik. See on seotud direktiivi 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta artikli 3 lõikest 2 tuleva nõudega, et KSH kohustus on ka juhul, kui vastavale kavale või programmile peetakse vajalikuks loodusdirektiivi artiklist 6 või 7 tulenevat hindamist. Direktiivi 2001/42/EÜ artikli 3 lõikes 3 on aga sätestatud erandina, et lõikes 2 osutatud kavasid ja programme, milles määratakse väikese piirkonna kasutamine kohalikul tasandil, ning lõikes 2 osutatud kavade ja programmide väiksemaid muudatusi tuleb hinnata ainult siis, kui liikmesriigid otsustavad, et neil on tõenäoliselt oluline keskkonnamõju. Direktiivi käsitluses väike piirkond kohalikul tasandil on Eesti haldusjaotust ja planeeringute süsteemi arvestades detailplaneering. Alates üldplaneeringu tasandist n-ö ülespoole, sealhulgas ka osa- või teemaplaneeringuna, on tegemist pikemaajalise strateegilise vaatega planeerimisdokumendiga. Detailplaneering on konkreetset lähiaastate ehitustegevuse aluseks ning puudutab väikest piirkonda. Tulenevalt direktiivis antud võimalusest ongi KeHJSi § 35 lõikes 2¹ piiratud KSH kohustust nendel juhtudel, mil KSH kohustus on seotud mõjuga Natura alale. Kui tegemist on siiski olulise keskkonnamõjuga tegevusele aluseks oleva kavaga (nt KeHJSi § 33 lg 1 p 1), siis see erisus ei rakendu. Erisust saab kohaldada ainult juhul, kui on selge, et detailplaneeringuga kavandatul puudub muu oluline keskkonnamõju. Erisuse kasutamiseks tuleb teha kõigepealt KSH vajalikkuse kontroll planeerimisseaduse (edaspidi ka PlanS) § 124 lõike 6 ja KeHJSi § 33 järgi. Alles siis, kui vastav eelhindang KSH vajalikkust muul põhjusel ei tuvasta ning ainukese põhjusena ilmneb Natura mõjude hindamise küsimus, saab kohaldada vastavat erisust.

Paragrahvi 1 punktidega 12–15 muudetakse ja sõnastatakse ümber KeHJSi § 45. **Punkti 12** kohaselt peab KSH aruanne sisaldama LKSi §-s 69⁶ toodud Natura asjakohase hindamise aruannet ning asjakohasel juhul ka §-s 69⁷ nimetatud Natura erandi tegemise aruannet. Kuivõrd strateegilise planeerimisdokumendi väljatöötamine toimub samaaegselt KSH-ga, nähakse **punktiga 13** ette, et Natura erandi tegemise menetluse algatamisel avalikustatakse Natura asjakohase hindamise aruanne koos erandi menetluse algatamise otsuse eelnõuga. Selline avalikustamine tagab üldsusele otsustusprotsessis osalemise võimaluse ning ühtlasi Natura erandi tegemise menetluse tegemise strateegilise planeerimisdokumendi koostamise raames. Avaliku väljapaneku kestus peab olema vähemalt 21 päeva. KSH protseduur erineb KMH protseduurist, kus erandi tegemise menetlus algatatakse pärast KMH aruande nõutele vastavaks tunnistamist. Erandi tegemise menetlus algatatakse paralleelselt KSH aruande koostamisega ja tulemused integreeritakse KSH aruandesse. Erandi tegemiseks peavad puuduma strateegilise planeerimisdokumendiga elluviidavale tegevusele alternatiivid ja see peab olema vajalik avalikkuse jaoks esmatahtsatel ning erakordselt tungivatelt põhjustel. Erandi tegemisel tuleb seada hüvitusmeetmete rakendamise kohustus, mis tuleb ellu viia enne strateegilise planeerimisdokumendiga kavandatud tegevusega alustamist.

Punktis 14 sätestatakse, et strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamisel tuleb kohaldada looduskaitseseaduse § 69¹. See tähendab, et strateegilise planeerimisdokumendi võib kehtestada juhul, kui seda lubab Natura ala kaitsekord ja otsustaja on veendunud, et strateegilise planeerimisdokumendiga elluviidav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt Natura 2000 ala terviklikkust. Nn Natura erandi sätted KeHJSi § 45 lõigetes 3–5 tunnistatakse eelnõu **punktiga 15** kehtetuks – erandit saab edaspidi teha LKSi §-s 69⁷ kirjeldatud menetluses.

Paragrahvi 1 punktiga 16 täiendatakse KeHJSi rakendussätteid lõikega 17 (lisatava lõike number arvestab asjaoluga, et eelnõu väljatöötamise ajal on Riigikogu menetluses seaduseelnõu

308 SE (ehitusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (taastuveneergetika kiirendamine), millega lisatakse KeHJSi § 56 lõiked 15 ja 16).

Kui üldjuhul tuleb kohaldada haldusmenetluses menetlusnorme, mis kehtisid menetluse alguses (HMSi § 5 lg 5), siis eelnõu kohaselt võib juhul, kui eelnõukohase seaduse jõustumisel ei ole KMH või KSH enam kohustuslik (st et KMH või KSH on algatatud vaid seetõttu, et kavandatava tegevuse mõju Natura 2000 võrgustiku alale ei ole välistatud, kuid puudub muu oluline keskkonnamõju), need tegevusest või strateegilise planeerimisdokumendi koostamisest huvitatud isiku taotlusel lõpetada ning lähtuda Natura eelhindamist või asjakohast hindamist puudutavatest LKSi sätetest, kui otsustaja peab seda otstarbekaks. Rakendusnorm lubab kasutada menetluslikult vähem koormavat lahendust, kuid selle eelduseks on nii huvitatud isiku kui ka otsustaja üksmeel. Kui otsustaja arendaja taotlusega ei nõustu (mittenõustumist tuleb põhjendada), tuleb jätkata nende menetlusreeglite järgi, mis kehtisid haldusmenetluse algatamise hetkel. Selline olukord võib näiteks tekkida, kui KMH või KSH menetlus on lõppetapis ning seega pole otstarbekas protseduuri muuta. Säte kohaldub neile menetlustele, kus KMH on vajalik üksnes Naturast tulenevalt (KeHJS § 3 lg 1 p 2 alusel).

Paragrahvida 2 muudetakse ja täiendatakse looduskaitseseadust.

Punktiga 1 lisatakse § 14 lõige 7, mille eesmärk on üldjuhul keelata majanduslikust kaalutlusest lähtuvad raied (sh raied, mille kohta ei ole vaja esitada metsateatist) Natura 2000 võrgustiku kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ja hoiualal loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpides, et tagada nende kaitse ja seisundi paranemine. Loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüübid on järgmised: luitemetsad (2180), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohundirikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (*9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), lammi-lodumetsad (*91E0) ning laialehised lammimetsad (91F0). Sätte lisamine on seotud rikkumismenetlusega nr 2021/4029.

Valdavalt on suure väärtusega loodusdirektiivi metsaelupaigad, mis moodustavad massiive ja täidavad alapõhiste eesmärkide täitmise, tsoneeritud sihtkaitsevööndisse. Osa elupaiku, mis ei moodusta kompaktseid alasid, jääb ka piiranguvööndisse. Hetkel ei ole Natura 2000 võrgustikku kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis kaitseala valitsejal kaalutlusruumi raiete keelamiseks, välja arvatud uuendusraiete ja sanitaarraiete puhul. Keskkonnaamet kaitseala valitsejana kooskõlastab teatiseid kaitse-eeskirjade kohaselt ja ala kaitse-eesmärkidest lähtuvalt, piiranguvööndis on majandustegevus ja raied lubatud, v.a uuendusraied, mis on valdavalt lubatud valitseja nõusolekul.

Selleks, et metsaelupaikade seisundit parandada, on oluline säilitada ka piiranguvööndisse jäävad elupaigad. Metsaelupaiku kahjustavad küll kõik raied, kuid ohutuse, kaitse-eesmärkide või metsatervise seisukohast võivad mõned raied olla siiski vajalikud, kuna võimaliku suurema kahju vältimine kaalub üles metsaelupaiga kahjustamise väheses ulatuses (nt üksikute ohtlike puude raie, piirnevaid majandusmetsi ohustava nakkuskolde likvideerimine või liigikaitsetööd).

Kaitsealade ja püsielupaikade piiranguvööndisse ja hoiualadele jääb Natura metsaelupaiku november 2023 seisuga kokku 37 092 ha, sellest eramaal 11 668 ha ja riigimaal ning muul maal 25 424 ha. Muudatus puudutab eelkõige erametsasid, kuna alates 2018. aastast on majanduseesmärgil raied riigimetsa elupaikades Riigimetsa Majandamise Keskuse käskkirjaga välistatud.

Metsaelupaikade inventeerimist korraldab Keskkonnaamet. Keskkonnaamet tellib neid hanke korras välistelt ekspertidelt või teevad seda Keskkonnaameti enda töötajad. Väljastpoolt ametit

inventuuride hankimisel on sisse seatud kvalifitseerimisnõuded vastutavale isikule (keskkonnaalane kõrgharidus, varasem inventeerimiskogemus). Hankelepingus on määratud Keskkonnaameti vastutav isik, kes peab töö vastu võtma. Selle inimese ülesanne on tagada andmete kvaliteedi kontroll. Kontrollitakse pisteliselt. Esmalt tuvastatakse kameraalselt võimalikud ebakõlad. Vajaduse korral tehakse ka välikontrolle. Kui andmetes puudujääke ei tuvastata, võetakse andmed vastu, vormistades selleks töö üleandmise-vastuvõtmise akti. Puuduste tuvastamisel palutakse need kõrvaldada määratud tähtajajooksul. Kui mingil põhjusel inventeerija puudusi ei kõrvalda, jäetakse andmed vastu võtmata või võetakse need vastu osaliselt (vastu võetakse nõuetekohane osa). Pärast andmete vastuvõtmist esitatakse need EELISesse. Enne andmebaasi kandmist tehakse andmetele veel ka tehniline kontroll (andmebaasi tehnilistele nõuetele vastavus). Keskkonnaameti töötajad teevad ka ise inventuure. Reeglina antakse see kohustus pädevale ja kogemustega töötajale. Algajatele spetsialistidele määratakse kvaliteedi tagamiseks mentorid. Praktikas tähendab see seda, et õppimise ajal tehakse välitöid koos mentoriga ning mentor hiljem kontrollib töö kvaliteeti.

Metsaelupaiku inventeeritakse metsaelupaikade inventeerimise juhendi järgi ja on kättesaadav Keskkonnaministeeriumi kodulehelt. Raie saab keelata registrisse kantud A, B ja C esinduslikkusega metsaelupaigatüüpides. D esinduslikkusega aladel raieid ei keelata.

Sätetatud on erandid, mille korral on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud erandkorras tehtav raie, arvestades sotsiaalseid ja piirkondlikke nõudeid, samal ajal tagades, et raie ei tekita olulist kahju kaitse-eesmärgile. Näiteks kaalutakse raie lubamist otsese ohu vältimiseks inimese elule ja varale, samuti kujundusraie kaitse-eesmärgi saavutamiseks olemasolevate ehitiste või rajatiste hooldustöödeks. Keskkonnaameti spetsialistid peavad kaaluma erandina lubatavate raiete tulemust ja mõju elupaigatüübile, tehes vajadusel Natura eelhindamise. Euroopa ja Eesti kohtute lahendeid arvestades ei pea Natura alal välistama igasugust negatiivset tegevust. Lubada saab tegevust, kus objektiivse teabe alusel on oluline ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärke silmas pidades välistatud. Teatud elupaigatüüpides võib kujundusraie vajalikuks osutuda (nt metsaelupaigatüübi vanad laialehised metsad (9020*) säilimiseks võib olla vaja raiuda laialehiste puude võradesse ulatuvaid puid välja või tekitada laialehiste puuliikide looduslikule uuendusele soodsamaid valgustingimusi). Erandkorras raie tegemise vajaduse tuvastab Keskkonnaamet iga kord konkreetsete asjaolude põhjal. Sättesse on lisatud viide, et keeld ei kehti metsaseaduse § 40 lõikes 2 sätestatud juhtudel, mille kohaselt on Keskkonnaametil õigus metsakaitseeksperimenti alusel teha metsakahjustuste ärahoidmiseks ja nende leviku tõkestamiseks ettekirjutusi. Lisaks metsaseaduse ettekirjutuse üldnõuetele nõutakse ettekirjutuses resolutsioonina kahjustust põhjustava tegevuse lõpetamist või kahjustust põhjustada võivast tegevusest hoidumist, ohuallika kõrvaldamist ja tekkinud kahjustuse tagajärgede likvideerimist. Ettekirjutus on vajalik näiteks ürasekikahjustuste likvideerimise korral, mis on teatud olukorras vaja teha kõnealuses elupaigas. Raie on lubatud ka juhul, kui objektiivse teabe põhjal on välistatud oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile.

Punktiga 2 muudetakse § 22 punkti 2 sõnastust ja lisatakse juurde, et kaitstava loodusobjekti valitsemine on lisaks kaitstavat loodusobjekti mõjutava planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise ning kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise menetluses osalemisele ja kaitstavat loodusobjekti mõjutavale kavandatavale tegevusele või planeeringule tingimuste seadmisele ka Natura 2000 võrgustikku kuuluva ala korral Natura hindamise menetluses osalemine ning Natura 2000 ala mõjutavale kavandatavale tegevustele tingimuste seadmine.

Punktiga 3 muudetakse § 69¹ lõike 2 sõnastust nii, et oleks selge, et kogu 10. peatükis sätestatud hindamine on kaetud üldmõistega "Natura hindamine". Natura hindamine koosneb

eelhinnangust (§ 69³), asjakohasest hindamisest (§ 69⁴ – § 69⁶) ja Natura erandi tegemise menetlusest (§ 69⁷). Natura hindamine võib lõppeda eelhinnanguga, kui tuvastatakse, et mõju ei ole. Asjakohase hindamisega kui eelhinnang mõju ei välistanud ja mõju on leevendatav. Natura hindamine võib lõppeda asjakohase hindamisega ka juhul, kui mõju ei saa täielikult leevendada ja Natura erandi tegemise menetlust ei algatata, sellisel juhul tegevust ei lubata. Natura erandi tegemisega lõppeb hindamine erandjuhtudel kui selleks on täidetud kõik kohustuslikud tingimused (alternatiivide puudumine, ülekaalukas avalik huvi ja vähemalt 100% hüvitamine).

Punktiga 4 täiendatakse § 69¹ uue lõikega, millega kehtestatakse kohustus, et otsustaja peab arvestama Natura hindamisse tulemusi ning aruandes toodud leevendus- ja hüvitusmeetmetega.

Punktiga 5 täpsustatakse § 69¹ lõike 3 sõnastust, et oleks selgemini välja toodud seosed Natura asjakohase hindamise ja Natura erandi menetlusega. Kui Vabariigi Valitsus nõusolekut erandiks ei anna või Euroopa Komisjoni arvamus ei ole soodne, siis erandit anda ei saa.

Punktidega 6 – 8 korrastatakse õigusselguse huvides Natura erandi tegemise sõnastusi § 69¹ lõigetes 4–7. Põhimõtteliselt on tegemist kehtiva KeHJS § 29 lõigetes 3–5 ja § 45 lõigetes 3–5 sätestatud Natura erandi tegemise regulatsiooni täpsustatud versiooniga.

Punktiga 9 täpsustatakse § 69¹ lõikes 8, et Natura hindamisel pikeneb loa või muu dokumendi menetlus lisaks asjakohase hindamise ja Natura erandi menetlusele kuluva aja võrra ka Natura eelhindamisele või §69³ lõikes 4 nimetatud eelhinnangu andmata jätmisele kuluva aja võrra. Paragrahvi 69³ lõike 4 alusel võib eelhinnangu jätta andmata ja Natura asjakohase hindamise algatamata, kui kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnev võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale on varem hinnatud ning otsustajal on piisavalt teavet. Kuid sellisel juhul tuleb see otsuse eelnõu eelnevalt avalikustada koos tegevust lubava otsuse eelnõuga vastavalt § 69³ lõikele 6. Täiendus on vajalik, kuna eelnõuga nähakse ette ka eelhinnangu avalikustamine ja see ei pruugi loamenetluse tähtaega mahtuda.

LKS § 69¹ lõikes 8 on sätestatud õiguslik alus loamenetluse pikendamiseks, kuid praktikas võib see arvestades erinevate tegevuslubade infosüsteemide ülesehitust ja võimekust tähendada tähtaegade pikendamist ametniku poolt. Natura hindamisest tuleneva loamenetluse tähtaja pikemisest tuleb taotlejat aegsasti teavitada.

Punktiga 10 täpsustatakse § 69² lõiget 2, et oleks paremini arusaadav, mida tähendab vajaduse puudumine on ilmselge. Eelhinnangut ei pea tegema juhul, kui mõju Natura 2000 võrgustiku alale on objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud, näiteks kavandatav tegevus asub Natura 2000 aladest nii kaugel, et see ei saa mõjutada Natura 2000 ala kaitse-eesmärki. Samuti pole erandlikul juhul vaja eelhindamist teha, kui tegevust planeeritakse küll Natura 2000 alal, kuid kaitse-eesmärgiks olevad liigid ja elupaigad asuvad eemal ja jäävad mõjualast väljapoole, näiteks Natura 2000 võrgustiku alale jäävas tiheasustusalas detailplaneeringu koostamisel või nn väikese ehitise jaoks ehitusloa taotlemisel olemasoleval inimkasutuses oleval alal (nt õuealal), kui kavandatava tegevuse ümbruskonnas puuduvad kaitse-eesmärgiks olevad liigid ja elupaigatüübid. Hindamise vajadus puudub ka juhul, kui mõju on varem piisava põhjalikkusega asjakohaselt hinnatud ja otsustajal on tegevuse lubamiseks piisavalt teavet. Vajaduse ilmselget puudumist tuleb põhjendada otsuses või otsuses viidatud muus dokumendis.

Punktiga 11 täpsustatakse § 69³ lõiget 2, et eelhinnangus ei tohi arvestada leevendusmeetmetega, mis on nimetatud sama seaduse § 69¹⁰ lõikes 1. Nimelt on § 69¹⁰ lõikesse 1 lisatud leevendusmeetmete definitsioon.

Punktiga 12 täiendatakse § 69³ lõikega 6 ja lisatakse eelhindamise avalikustamise säte. Eelhinnang tuleb avalikustada koos tegevust lubava dokumendi või strateegilise planeerimisdokumendi algatamise otsuse eelnõuga vähemalt 14 päevaks (seadusega võib sätestada lühema tähtaja) juhul, kui eelhindamise tulemusena selgub, et asjakohast hindamist ei ole vaja teha ehk mõju Natura 2000 alale on eelhindamise tulemusena välistatud. Samamoodi tuleb avalikustada ka tegevust lubava dokumendi eelnõu koos põhjendusega eelhinnangu andmata jätmise kohta, kui eelhinnang võib jäetakse andmata ja Natura asjakohase hindamise algatamata, kui kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnev võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale on varem hinnatud ning otsustajal on piisavalt teavet. Seadusega on võimaldatud avaliku väljapaneku aega lühendada. Kuna tegevused, mille mõju tuleb Natura võrgustiku alale hinnata on väga erinevad, sealhulgas ka väikese mahulised, siis on põhjendatud tegevust reguleeriva valdkonna seaduses võimaldada ka lühema tähtaja kehtestamist. Seaduse tasandil erandi kehtestamist põhjendatakse ja analüüsitakse, kas lühem tähtaeg konkreetsel juhul tagab isikute efektiivse ja piisava kaasamise. Natura hindamise regulatsiooni rakendamise praktikas võib selguda, et on tegevusi, mille suhtes avalikkuse või keskkonnakaitse organisatsioonide huvi puudub ja siis ei ole menetluse pikendamine pikema ajaga avalikustamise kohustuse korral tegelikult vajadusest põhjendatud. Samuti võib praktikas kujuneda, et mõju on tegevusele eelnevalt juba hinnatud. Näiteks on metsanduses üksikute Natura hindamiste vähendamiseks kavas koostada Natura 2000 alade metsaliikide ja metsaelupaikade kava, milles käsitletakse muuhulgas võimalikke metsaraieid ning millele tehakse KSH. Selle tulemusel saab mõju juba olulisel määral hinnatud ja sellest saab hiljem metsateatiste menetluses lähtuda.

Punktiga 13 täpsustatakse § 69⁴ lõike 3 punkti 2 sõnastust, et algatamise otsuses ei tule nimetada eksperti, vaid välja tuua eksperdile kehtestatavad nõuded. Muudatus on vajalik, kuna sageli selguvad eksperdid pärast asjakohase hindamise algatamist tehtud hanke käigus.

Punktiga 14 täiendatakse § 69⁴ lõigetega 5 ja 6, kus tuuakse välja, et asjakohase hindamise algatamise otsuse eelnõu tuleb avalikustada vähemalt 14 päevaks ja samal ajal küsitakse sellele ka Keskkonnaameti seisukohta.

Punktiga 15 lisatakse § 69⁵ lõikesse 2, et kui eksperdiks on määratud otsustaja teenistuja või töötaja, ei tohi ta samaaegselt täita otsustaja muid ülesandeid, mis on vajalikud tegevuse lubamise otsustamisel või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamisel. Otsustaja peab sisemise töökorraldusega tagama eksperthinnangu andmise ja otsustamisprotsessi sõltumatuse, et ekspert ise ei kontrolliks enda tööd.

Punktiga 16 täiendatakse § 69⁶ lõike 2 punkti 4 ja lisatakse, et aruanne peab sisalda ka asjakohasel juhul järeelseire tingimusi. Kuivõrd ei saa tagada, et kõik leevendusmeetmed täielikult toimivad, muu hulgas näiteks looduslike tingimuste muutumise tõttu, on oluline tagada järeelseire käigus pidev kontroll meetmete toimivuse üle. Need tingimused lisatakse tegevusloale. Leevendusmeetmete eesmärk on vältida tegevusega tekkida võivat kahju ja meetmed on piisavad ja proportsionaalsed siis, kui need tagavad, et tegevusega kahju ei kaasne.

Punktiga 17 tunnistatakse kehtetuks § 69⁶ lõike 2 punkt 6, mille alusel peaks Natura asjakohase hindamise aruanne sisaldama asjakohasel juhul ka hinnangut Natura erandi menetluse algatamise võimalikkuse kohta. Sätte kehtetuks tunnistamise vajadusele juhtis tähelepanu Eesti Keskkonnaühenduste Koda, tuues välja, et selle kohustuse panemine eksperdile kahjustab hindamise objektiivsust.

Punktiga 18 lisatakse LKSi § 69⁶ lõige 2² täiendades asjakohase hindamise aruande avalikustamise kohustust tähtajaga, mis ei või olla lühem kui 21 päeva.

Punktiga 19 muudetakse § 69⁶ lõikeid 3 ja 4. Lõikesse 3 lisatakse täpsustus, et otsustaja edastab avalikustamise käigus laekunud ettepanekute alusel täiendatud asjakohase aruande Keskkonnaametile. Lõigetest 3 ja 4 jäetakse välja aruande Kliimaministeeriumiga kooskõlastamise kohustus, sest aruandes ei sisaldu Natura erandi algatamise hinnangut.

Punktiga 20 täpsustatakse § 69⁶ lõiget 7, et oleks selgelt aru saada, et otsustajal on nõuetele vastavaks tunnistamise otsuse tegemiseks aega kuni 30 päeva täiendatud aruande saamisest.

Punktiga 21 täpsustatakse § 69⁷ lõiget 1 ja lisatakse juurde, et otsustaja võib algatada Natura erandi menetluse selleks vajalike kriteeriumite olemasolu korral siis, kui taotleja selleks ettepaneku teeb.

Punktiga 22 kehtestatakse, et Natura erandi algatamise otsuse eelnõu avaliku väljapaneku kestus peab olema vähemalt 14 päeva.

Punktiga 23 täpsustatakse § 69⁷ lõiget 3, et asjaomastelt asutustelt seisukoha küsimine toimub avaliku väljapaneku ajal.

Punktiga 24 lisatakse § 69⁷ lõike 4 punkti 5, et Natura erandi aruanne peab sisaldama asjakohasel juhul ka järelseire kirjeldust. Rakendatavate hüvitusmeetmete järelseire vajadust on kirjeldatud Euroopa Komisjoni vastavates juhendmaterjalides. Hüvitusmeetmete eesmärgiks on Natura võrgustikule tekitatava kahju hüvitamine vähemalt 100%-liselt. Kuna väljapakutavate hüvitusmeetmete toimivust ei saa 100%-lise kindlusega garanteerida, mh nt looduse pideva muutumise tõttu, on oluline tagada järelseire käigus pidev kontroll meetmete toimivuse üle.

Punktiga 25 lisatakse § 69⁷ lõiked 5¹ ja 5², millega kehtestatakse, et Natura erandi tegemise aruande avaliku väljapaneku kestus peab olema vähemalt 21 päeva. Sama aja jooksul saavad arvamusi esitada ka kõik asjaomased asutused, kellele otsustaja on aruande saatnud. Pärast avaliku väljapaneku lõppu esitatud arvamusi otsustaja enam arvesse võtma ei pea.

Punktiga 26 täpsustatakse § 69⁷ lõiget 6 nii, et otsustaja edastab avalikustamise käigus laekunud ettepanekute alusel täiendatud aruande eelnõu Keskkonnaametile ja Kliimaministeeriumile kooskõlastamiseks.

Punktiga 27 muudetakse § 69⁸ lõikeid 1 ja 2, täpsustades avalikustamise nõudeid. Avalikustamisel tuleb lähtuda vähemalt konkreetse avalikustamise paragrahvides sätestatud tähtajast või valdkonna eriseadusega LKS § 69³ lõikes 6 sätestatud erandi korral lühemast tähtajast või juhul kui on võimalik avalikustamine viia läbi koos loa või strateegilise planeerimisdokumendi eelnõuga, siis samas ulatuses ja korras, mida kohandatakse tegevuse lubamiseks vajamineva loa või muu dokumendi või strateegilise planeerimisdokumendi menetluses, kui see tähtaeg on pikem. Kõikide avalikustamiste korral ehk Natura eelhinnangu eelnõu, Natura asjakohase hindamise algatamise otsuse eelnõu, Natura erandi menetluse algatamise otsuse eelnõu, asjakohase hindamise ja Natura erandi menetluse aruannete eelnõu kohta tuleb avaldada info Ametlikes Teadaannetes ja võimalusel otsustaja või muul asjakohasel (nt loamenetlusega seotud) veebilehel. Eelnõukohase seaduse menetluses on kaasamisel Eesti Keskkonnaühenduste Koda esitanud ettepaneku, et teave oleks kätte saadav ühest infosüsteemist Ametlikud Teadaanded. Seetõttu on eelnõuga täpsustatud, et teave tuleb avaldada Ametlikes Teadaannetes ja kui otsustajal on võimalik arvestades enda võimekust kodulehe või muu loa menetlusega seotud infosüsteemi arendamisel ning töökoormuse optimaalsust ka täiendavalt otsustaja kodulehel või muul veebilehel. Teabe avalikustamise

korra on võimalik erisusi teha valdkonna seadustes. Erisuste tegemine võib olla vajalik ja põhjendatud, kui valdkonnas tegevuse taotluste arv on väga suur ja avalikustamiseks on olemas efektiivne lahendus, mida saab avalikkus lihtsalt kasutada või praktika näitab, et isikud kasutavad teabe saamiseks just mingit kindlat infosüsteemi. Haldusmenetlus peab olema efektiivne ja haldusorgani ülemäära koormamine teabe avalikustamisel võib selle eesmärgi saavutamist takistada. Seadusega erisuse tegemise vajadust analüüsitakse konkreetse tegevusloa põhisel ja põhjendatakse.

Punktiga 28 täpsustatakse § 69⁸ lõike 3 punkti 4 sõnastust ja lisatakse sinna kõik avalikustamisetapid.

Punktiga 29 täiendatakse § 69⁸ lõiget 4 selliselt, et igaühel on õigus esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kõikide avalikustatavate dokumentide kohta ning saada neile põhjendatud vastused. Kehtivas seaduses ei ole see nii täpselt välja toodud.

Punktiga 30 tunnistatakse kehtetuks § 69⁸ lõiked 6 ja 7, kuna avalikustamise nõudeid on täpsustatud ja need on välja toodud eelnevates paragrahvides (§-des 69³, 69⁴, 69⁶, 69⁷).

Punktidega 31 ja 32 muudetakse §69⁹ lõike 1 sõnastust ja tunnistatakse kehtetuks § 69⁹ lõige 2, kuna ehitusprojekt sisaldab ka infot, mida pole Natura hindamiseks vaja. Natura hindamist pole otstarbekas läbi viia projekteerimistingimuste andmisel, kuna selles etapis ei ole otsustajal kavandatava tegevuse ja selle mõjude kohta piisavalt teavet. Samas on arendaja seisukohast oluline võimalikult varases staadiumis saada teave ehitamise võimalikkuse kohta. Seetõttu on põhjendatud, et Natura hindamine viiakse läbi paralleelselt ehitusprojekti koostamise ajal või enne ehitusprojekti lõpliku valmimist. Selliselt ei pea arendaja kulutama ehitusprojekti koostamisele suuri summasid, kui hiljem selgub, et sellist ehitist ei ole võimalik sinna ehitada või ehitusprojekti tuleb oluliselt muuta. Lisaks hoiab selline varasem mõjude hindamine kokku ka aega, sest arendaja saab alustada ehitusprojekti koostamist hindamisega samal ning jooksvalt viia sisse hindamisel selgunud muudatuste vajadused. Kui samale objektile on vajalik läbi viia KMH, siis oleks mõistlik teha projekteerimisel KMH koos Natura hindamisega, et vältida mitut eraldi mõju hindamist. Sellist kohustust KeHJS küll ette ei näe, kuid KeHJS § 26¹ alusel saab soovi korral, arendaja vastava taotluse alusel keskkonnamõju hindamist teha ka enne tegevusloa taotluse esitamist.

Projekteerimistingimuste andmisel tehakse Natura hindamine juhul, kui sellega määratavate asjaolude mõju Natura võrgutiku ala(de)le ei ole välistatud. Projekteerimistingimuste andmisele eelnevalt võib olla infot kavandatava tegevuse ja selle mõjude kohta ebapiisavalt, et arendaja saaks tellida lõplikke vastuseid andva Natura asjakohase hindamise aruande, mistõttu võib juhtuda, et ehitusloa menetluses tuleb algatada uuesti Natura asjakohane hindamine.

Projekteerimistingimuste andmise otsus sätestab siduvalt teatud tingimused, mille alusel võib koostada ehitusprojekti. Ja kui tegemist on võimaliku mõjuga Natura võrgutiku alale, tuleb projekteerimistingimuste andmisel mõju välistada. Kui jätta mõjude hindamine ehitusloa menetlusse, siis võib tekkida olukord, kus isik on koostanud projekteerimistingimuste kohase ehitusprojekti, kuid ehitusloa anda ei saa, sest projekteerimistingimustega kehtestatud tingimused toovad kaasa olulise mõju Natura võrgutiku alale. Et võimaldada mõjude hindamist võimalikult varases tegevuse kavandamise etapis ja vähendada tegevuse kavandajale kulusid ja halduskoormust, on LKS §-s 69⁹ antud võimalus teha Natura asjakohane hindamine projekteerimistingimuste andmisel koos ehitusprojekti koostamisega. Projekteerimistingimusi antakse ehitusseadustiku alusel (ehitusloakohustusliku ehitise ehitusprojekti koostamiseks §-d 26-27, raudteerajatiste § 88, avalikult kasutatavate teede ja nende osaks olevate sildade jne kavandamiseks § 99), samuti maaparandusseaduse alusel (maaparandussüsteemi ehitusprojekti

koostamiseks, § 13). LKS § 69⁹ alusel viiakse projekteerimine ja Natura asjakohane hindamine (ehk eksperttegevused, mida mõlemat peab arendaja tellima) läbi paralleelselt. Projekteerija annab Natura asjakohase hindamise eksperdile kõik selle info, mis eksperdil on asjakohase hindamise läbiviimiseks vaja. Ja vastupidi, Natura asjakohase hindamise ekspert ütleb projekteerijale (kui tarvis), kuidas projekti muuta, et negatiivsed mõjud puuduksid. Kui Natura hindamise ekspert tunnistab projekti lahenduse looduskaitseõuetele vastavaks, see tähendab, et eksperdi hinnangul negatiivset mõju ei ole ja koostab vastava aruande, siis projekteerija paneb projekti materjalid kokku.

Punktiga 33 lisatakse § 69⁹ lõige 3 võimalus Natura hindamise tulemusena projekteerimistingimusi muuta. Nimelt võib Natura hindamise tulemusena selguda, et väljastatud projekteerimistingimuste alusel pole võimalik ebasoodsat mõju Naturale 2000 alale välistada, kuid teatud tingimustel oleks mõju sellele välistatud. Samas tuleb väljastatud projekteerimistingimustest lähtuda ehk säte loob täiendava aluse projekteerimistingimuste muutmiseks, kui selline vajadus ilmneb Natura mõju hindamisel.

Punktiga 34 lisatakse seadusesse uus paragrahv 69¹⁰ leevendusmeetmete rakendamise kohta. Kõigepealt defineeritakse leevendusmeetmed (lg 1). Leevendusmeetmed on Natura 2000 ala kaitse-eesmärgiks olevate liikide ja elupaikade kaitseks võetavad meetmed, mille tulemusena kavandatava tegevuse ebasoodne mõju Natura ala terviklikkusele on välistatud. Leevendusmeetmeteks ei ole õiguse üldaktis (seaduses, määruses), kehtivas planeeringus, kaitsekorralduskavas, liigi ja elupaiga tegevuskavas toodud kaitse korraldamiseks vajalikud meetmed. Vastavalt Euroopa Kohtu lahendile C-323/17 ei tohi eelhindamise etapis arvesse võtta meetmeid, mille eesmärk on vältida või vähendada nimetatud kava või projektiga alale kaasnevat kahjulikku mõju. Samas kui teatud tingimused või meetmed on toodud juba kaitse-eeskirjas või muus õigusaktis, kaitsekorralduskavas, liigi või elupaiga tegevuskavas või planeeringus, siis tegemist on üldkohustusliku fikseeritud meetmega, mitte konkreetse kavandatava tegevuse põhise leevendusmeetmega, mida eelhindamise etapis arvesse võtta ei tohi. Fikseeritud üldkohustusliku meetmega ei ole tegemist juhul, kui otsustajal on selle seadmisel kaalutusõigus. Üldkohustuslikud meetmed peavad olema üheselt selged ja teaduslikult põhjendatud. Näiteks tehakse õigustloova akti ettevalmistamisel analüüs, mis tugineb teadusuuringutele, planeeringute puhul on meetmetele tehtud KSH. Nii õigustloovad aktid kui ka planeeringud läbivad avaliku konsultatsiooni, mille käigus on meetmed läbi arutatud. Kaitsekorralduskavade ja tegevuskavade korral on kaitsekorralduslike meetmete teaduspõhisus tagatud, kuna koostajateks on oma ala eksperdid ning kava koostamisel tuginetakse seirele ning erinevatele uuringutele. Sellised piirangud ja meetmed peaksid olema arvesse võetud kavandatava tegevuse taotluses. Kui taotluses üldkohustusliku fikseeritud meetmega arvestatud ei ole, siis arvestades asjaolu, et haldusmenetlust tuleb läbi viia eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulusi ja ebameeldivusi isikutele, saab otsustaja hinnata, kas on võimalik luba anda sellise meetme kohustuslikus tingimuseks seades. Kui tegevust saab lubada, seades kohustusliku kõrvaltingimuse üldkohustusliku meetme korral, siis on see efektiivsem kui lasta isikul taotlust muuta. Samas peab otsustaja veenduma, et tegevuse kavandajal on võimalik loatingimusi täita. Lõikega 2 kehtestatakse tegevused juhuks, kui järelseire või riikliku järelvalve käigus selgub, et leevendusmeetmed pole sobivad või piisavad. Sellisel juhul tuleb algatada menetlus tegevusloa tingimuste muutmiseks või täiendavate leevendusmeetmete rakendamiseks, mille tulemusena mõju Natura 2000 ala terviklikkusele oleks välistatud. Ebasoodsa mõju välistatuse nõue ala terviklikkusele tuleneb loodusdirektiivist. Euroopa Komisjoni juhendmaterjali alusel on leevendusmeetmete eesmärk ära hoida asjakohase hindamise käigus kindlaks tehtud võimalik mõju või vähendada see tasemeni, kus see enam ei kahjusta ala terviklikkust. Algatus loa tingimuste muutmiseks või täiendavate leevendusmeetmete määramiseks võib tulla nii arendajalt endalt kui otsustajalt järelseire tulemusel. Samuti võib ettepaneku esitada

Keskkonnaamet riikliku järelevalve tulemusel. Eelnimetatud juhtudel on otsustaja kohustatud alkatama loa tingimuste muutmise. Keskkonnaõiguse ühe põhiprintsiibi „saastaja maksab“ kohaselt peab kõik keskkonda kahjustava tegevusega kaasnevad kulud kandma ja ka kahju hüvitama saastaja ehk arendaja.

Punktiga 35 täiendatakse § 70¹ lõigetega 4 ja 5. Kõigepealt lisatakse säte, mille alusel peab tegevusloa omaja või strateegilise planeerimisdokumendi koostaja või koostamise korraldaja informeerima otsustajat või planeerimisdokumendi kehtestajat hüvitusmeetmete rakendamise lõppemisest. Lisaks tuleb juhul, kui järelseire või riikliku järelevalve käigus selgub, et hüvitusmeetmed ei ole olnud sobivad või piisavad tekitatud kahju hüvitamiseks, alkatada menetlus tegevusloas määratud tingimuste muutmiseks või täiendavate hüvitusmeetmete määramiseks, et tagada Natura 2000 võrgustiku sidusus. Vajaduse loas tingimuste muutmiseks kui ka täiendavate hüvitusmeetmete rakendamise järele võib tuvastada nii arendaja ise kui otsustaja järelseire käigus kui ka Keskkonnaamet riikliku järelevalve tulemusel. Otsustajal on sellisel juhul kohustus alkatada loa tingimuste muutmine. Vastavalt Euroopa Komisjoni juhendmaterjalile peavad hüvitusmeetmed korvama Natura 2000 ala kaitse-eesmärgiks olevale liigile või elupaigale tekitatud kahju vähemalt suhtes üks-ühele. Seega juhul, kui hüvitusmeetmed osutuvad ebapiisavaks, siis ilma täiendava hüvitusmeetmete seadmise võimaluseta jääks hüvitamise kohustus riigi kanda ja kulud maksumaksjale.

Punktiga 36 tunnistatakse kehtetuks § 91 lõige 24, mille alusel kohaldatakse Natura hindamist ainult juhul, kui kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine. Sellega laiendatakse KMH-st ja KSH-st eraldiseisvat Natura hindamist kõikidele tegevustele ja detailplaneeringule. Lisaks tuleb KMH ja KSH raames mõju hindamisel Naturale arvestada LKS § 69¹–70¹ sätestatud.

Paragrahviga 3 täiendatakse metsaseadust.

MS § 41 lisatakse lõikega 7¹ erisus Natura hindamise korral antava teabe avalikustamise ja eelhindangu, mille kohaselt ei ole Natura asjakohane hindamine vajalik või põhjendus, miks eelhindang on jäetud LKS § 69³ lõikes 4 nimetatud juhul andmata, avaliku väljapaneku tähtaja kohta. Sellise eelhindangu avalikustamise tähtaeg metsateatise menetluses on 7 päeva. LKS sätestatust lühem tähtaeg on vajalik ja põhjendatud, kuna 1. juulil 2024. a jõustub metsaseaduse muudatus, mille kohaselt metsaregistris registreeritud metsateatise alusel võib raiega alustada 10 päeva möödumisel alates metsateatise registreerimisest metsaregistris. Antud muudatus tuleneb Riigikohtu 28.09.2023 otsusest haldusasjas nr 3-21-979. Nimetatud kohtuotsuses leidis Riigikohus, et raiega alustamise võimalus koheselt peale metsateatise registreerimist metsaregistris ei taga avalikkusele piisavat aega reageerimaks kavandatud raiele. Nimetatud metsaseaduse muudatusega on paremini tagatud kaebeõiguse kasutamisel huvide kaitse, kui eesmärgiks on metsa raiele vastu vaielda. Samuti on praegu Keskkonnaametis koostamisel Natura 2000 alade metsaliikide ja metsaelupaikade kava, milles käsitletakse võimalikke metsaraieid ning millele tehakse KSH. Selle tulemusel saab mõju juba olulisel määral hinnatud ja sellest saab hiljem metsateatiste menetluses lähtuda ning üksikute metsateatiste Natura hindamiste arv väheneb oluliselt. Seetõttu on teada, et LKS § 69³ lõikes 4 sätestatud võimalust saab metsateatiste menetluses ulatuslikult kasutada. Metsateatise menetleb Keskkonnaamet, kus on tööil erineva valdkonna eksperdid, tegemist on riigi kompetentsi asutusega, kelle pädevuses on ka tegevuse mõju keskkonnale (sh Natura võrgustiku alale) väljaselgitamine. Keskkonnaametiga tuleb teistel otsustajatel enda eelhindangud või nende tegemata jätmise põhjendused kooskõlastada. Seetõttu on Keskkonnaameti enda eelhindangute või nende tegemata jätmise põhjendatuse kohta eeldus, et need on teaduspõhised ja koostatud valdkonna parimate ekspertide poolt. Eeltoodud põhjustel on põhjendatud vähendada avaliku väljapaneku aega ja vältida tarbetut ajakulu haldusmenetluses.

Metsateatise menetluses avaldatakse LKS § 69⁸ lõikes 2 nimetatud Natura hindamise teated üksnes metsaregistris. Erisus LKS-ist on vajalik ja põhjendatud, kuna eelhindangute maht on väga suur (aastas registreeritakse ligi 7000 metsateatist Natura aladele) ning olemas on toimiv ja avalikkusele kättesaadav infosüsteem (metsaregister), mis on leidnud laialdast kasutamist nii metsaomanike kui ka keskkonnaorganisatsioonide poolt. Lisaks on sellisel juhul eelhindang seotud menetluses oleva metsateatisega, mis võimaldab kuvada kavandatud raie asukohta ka kaardile ning läbi selle antakse avalikkusele oluliselt parem ülevaade kavandatud raie võimalike mõjude osas. Topelt avaldamine Ametlikes Teadaannetes tõstaks Keskkonnaameti töökoormust ebaproportsionaalselt. Keskkonnaameti kodulehe metsavaldkonna teemalehel saab Natura hindamise teabega tutvumise võimalusi selgitada ja esitada otselink metsaregistrisse.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse uut terminit „Natura hindamine“, mis koosneb Natura eelhindangust, Natura asjakohasest hindamisest ja Natura erandi menetlusest.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele. Loodusdirektiivi artikkel 6 näeb ette Natura hindamise reeglid. Tegevuse mõju Natura alale võib hinnata KMH või KSH menetluses, kuid seda võib teha ka eraldi Natura hindamise kaudu. Natura hindamiseks luuaksegi eelnõuga reeglid, mis arvestavad senist Euroopa Kohtu praktikat ja lähtuvad loodusdirektiivist.

Ühtlasi võetakse kasutusele direktiivi 2001/42/EÜ artikli 3 lõikes 3 sätestatud erand ulatuses, mis puudutab strateegilisi planeerimisdokumente, mis eeldatavalt avaldavad mõju Natura aladele. Kui tegemist on kohaliku tähtsusega väikese ala detailplaneeringu kohta kehtestatavate strateegiliste planeerimisdokumentidega, mille ainuke põhjus, miks KSH oleks vajalik, on mõju Natura alale, siis võib sellistel juhtudel piirduda eelnõukohase hindamisega.

6. Seaduse mõju

Seadusel puudub oluline sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning regionaalarengule.

Kavandatud muudatus ja selle mõju.

Mõju avaldav muudatus: KMHst ja KSHst eraldiseisva Natura hindamise regulatsiooni kehtestamine.

Kui keskkonnamõju hindamise (KMH) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) kõrval on eraldi menetlusena võimalik ka Natura aladele avalduvate mõjude hindamine (kui puudub muu oluline keskkonnamõju, mille korral on kohustuslik algtada KMH või KSH), lubab see kooskõlas ELi õigusega uurida tegevuse mõju üksnes Natura alale, ilma et oleks vaja teha sisuliselt ja menetluslikult ressursimahukas KMH või KSH. Ühtlasi vähendab muudatus halduskoormust ning seeläbi peaks lühenema ka tegevuse või planeerimisdokumendi lubamise/keelamise üle otsustamise aeg. Samuti võiks Natura hindamine KMHst ja KSHst eraldi reguleerimine aidata kaasa kvaliteetsematele otsustele. Põhjus on selles, et kui seni tähendas tegevusega kaasnevate mõjutuste kaardistamisel (nn KMH eelhindangu andmisel) Natura alale eeldatava ebasoodsa mõjutuse tuvastamine, et tingimata tuleb teha KMH või KSH,

siis võis see mõjutada menetluse osapooli eelhindamise tulemusi suunama nii, et võimalikult paljudel juhtudel mahuka KMH või KSH menetluse järele vajadust esile ei tuleks. Kui eelhindangu andmisel on selge, et olulist mõju Natura alale ei saa välistada, siis Natura alale keskenduva asjakohase hindamise korral saabki piirduda kitsalt selle tegevuse või planeerimisdokumendi mõju uurimisega konkreetsele Natura alale. Sellisel juhul pole vaja teha KMHd või KSHd, mis on laiema sisuga ja menetluslikult keerulisemad ning mis sisuliselt ei anna olulist lisaväärtust, kui juba eelhindamise tulemuste põhjal on selgunud, et lisateavet otsustamiseks on peamiselt või üksnes vaja tegevuse vastavuse kohta Natura ala kaitse-eesmärkidele.

Kaasnev mõju: kui tegevusloa sisu on majandustegevuse lubamine, võib eelnõu majandustegevust edendada sel viisil, et riigi seisukohta tegevusele on võimalik kujundada teatud juhtudel lühema aja jooksul ja ühiskonnale väiksemate kuludega.

KMH näitel võib välja tuua, et KMH ajaline kestus on 1,5 kuni 3 aastat, erandjuhtudel isegi kauem. Kui hinnata Natura aladele avalduvaid mõjusid sellise menetluse ja ajakuluga, on see menetlusosalistele, haldusorganitele ja laiemale ühiskonnale suhteliselt koormav. Samas ei ole ELi direktiividest tulenevalt kõigil juhtudel, mil Natura aladele avalduvaid mõjusid on vaja asjakohaselt hinnata, vaja läbida niivõrd põhjalikku ja ajakulukat menetlust. Võrreldes eeltoodud tähtaegu KMH menetluse tähtaegadega, on ilmselge, et Natura asjakohase hindamise menetlusaeg (ca 4–7 kuud) on reeglina tunduvalt lühem. Seega saab järeldada, et eelnõukohase KMH ja KSH kõrval alternatiivse Natura asjakohase hindamise menetluse võimaldamine säästab oluliselt haldusorganite ja huvitatud isikute aega, tagab parema keskkonnakaitse ning efektiivsema ELi õiguse rakendamise.

Eelnõukohane seadus mõjutab mõõdukalt elu- ja looduskeskkonda, kuna selle sisu ongi teabe hankimine loodusväärtuste ja neile avalduvate mõjude kohta. Natura asjakohase hindamise lubamisel, nii et see teatud juhtudel asendab KMHd või KSHd, võib olla keskkonnale soodne mõju. Seda eeskätt juhul, kui seni on KMH või KSH algatamisest hoidutud ja eelhindangus kaasnevaid mõjusid pisendatud, kuna KMH ja KSH oleks tegevuse väikest mahtu arvestades ja sõltumata tegevuse mõõdukast mõjust loodusväärtustele, ikkagi asjaolusid arvestades liiga koormav. Kui aga KMH või KSH asemel saab tegevuse mõju välja uurida kiirema ja odavama Natura asjakohase hindamise käigus, mis on kitsama fookusega ning mille juures ei ole ette nähtud sedavõrd arvukalt menetlusetappe, siis võiks muudatus julgustada nii arendajaid kui ka otsustajaid pigem tegevuse mõju läbipaistvalt välja selgitama, kui seda pisendama. See on arendaja vaatest oluline näiteks seetõttu, et ka tema vastutus keskkonnavastutuse seaduse järgi vastaks sellele teabele, millest lähtudes talle tegevuseks luba on antud.

Seaduse mõju regionaalarengule on pigem kaudne ja avaldub selle kaudu, et kui otsustaja suudab kujundada seisukoha tegevuse kohta kiiremini ja väiksemate kuludega, võib see edendada eri piirkondade arengut.

Sihtrühm I: Keskkonnaameti ametnikud. Seni on Keskkonnaamet erinevateks tegevusteks nõusolekuid andnud kirja teel kaalutusotsusena, analüüsides muuhulgas mõjusid Natura 2000 väärtustele. Seaduse jõustumisel tuleb nõusolekute kaalutusotsuste asemel hakata tegema põhjalikumaid Natura eelhindamisi. See suurendab oluliselt töökoormust. See puudutab kokku 50 Keskkonnaameti töötajat. Töökoormuse optimeerimiseks on metsaseadusesse kavandatud muudatus, mille kohaselt metsateatiste menetluses avaldatav Natura hindamise teave avaldatakse üksnes metsaregistris. Ametlikes Teadaannetes topelt teavitamise ära jätmine vähendab Keskkonnaameti töökoormust (spetsialistid töötavad vaid ühe andmebaasiga ning ei pea edastama ja sisestama samu faile erinevatesse andmebaasidesse), samas on üksnes metsaregistris teadete avaldamisega tagatud efektiivne isikute teavitamine.

Sihtrühm II: teiste ametite ametnikud, KOVid. Muudatus võib mõjutada Põllumajandus- ja Toiduameti tööd, kes peab senisest enam tegema Natura eelhindamisi. Samuti suureneb töökoormus kohalikel omavalitsustel ja Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil, kes peavad hakkama tegema põhjalikumaid Natura eelhindamisi nt ehitusteatistele, ehituslubadele, projekteerimistingimustele.

Sihtrühm III: arendajad, tegevuste kavandajad. Ühest küljest vähenevad kulud mõju hindamisele, kuna KMH ja teatud juhtudel ka KSH asemel saab piirduda Natura hindamisega. Teisest küljest toob seadusemuudatus kaasa väikesemahuliste tegevuste kavandajatele, sealhulgas ligikaudu 5000 metsaomanikule, kohustuse Natura hindamiseks. Seetõttu loob muudatus eelduse paljudeks väiketegevusteks vajalike (sh eraisikutele) nõusolekute muutumise sisuliselt tasuliseks, kuna eraisik peab palkama eksperdi Natura asjakohaseks hindamiseks. Samas on kohustus sellisteks hindamisteks KMH raames olnud ka senini, kuid seda pole rakendatud KMH ressursimahukuse tõttu. Küll aga võib hindamine lõppeda ka juba eelhindangu andmisega, mis ei too tegevuse kavandajale rahalist kulu. Metsaomanike kulude vähendamiseks ja ka üksikute Natura hindamiste vähendamiseks on kavas koostada Natura 2000 alade metsaliikide ja metsaelupaikade kava, milles käsitletakse mh võimalikke metsaraieid ning millele tehakse KSH. Selle tulemusel saab mõju juba olulisel määral hinnatud ja sellest saab hiljem metsateatiste menetluses lähtuda ning vajadus üksikute Natura asjakohaste hindamiste järele väheneb oluliselt.

Mõju avaldav muudatus: raiekeeld Natura alade metsaelupaikades.

Sihtrühm: erametsaomanikud (üle 7000).

Kaitsealade ja püsielupaikade piiranguvööndisse ja hoiualadele jääb Natura metsaelupaiku 11 668 ha eramaal ja 25 424 ha riigimaal ning muul maal. Muudatus puudutab eelkõige erametsi, kuna alates 2018. aastast on majanduseesmärgil raied riigimetsa elupaikades RMK käskkirjaga välistatud. Arvestusega, et piiranguvööndisse ja hoiualadele jääb eramaadel metsaelupaiku u 11 700 ha ja ühe hektari metsamaa ostuhind on olnud keskmiselt 18 000 eurot, siis teoreetiliselt teeb see kõigi maade omandamise kuluks 210 mln eurot. Praktikas on looduskaitsemaad soovinud riigile müüa väga väike osa maaomanikest (kompensatsioonina eelistatakse kasutada metsatoetuse süsteemi). Eelnõukohase seaduse § 2 punktiga 1 LKSi § 14 lisatavas lõikes 7 nimetatud piirangutega aladel on suurendatud juba piiranguvööndi ja hoiuala toetust 60 eurolt 134 eurole hektari kohta aastas ehk sama suureks, kui on kompensatsioonisumma sihtkaitsevööndis.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Võrreldes KeHJSis sätestatuga ei kehtesta seadus juurde aluseid keskkonnamõju hindamiseks ja selles osas eelnõu riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevust ei mõjuta. Kuigi KeHJSist võib esmapilgul jääda mulje, et KMHd nõudvate tegevuste või tegevuslubade ring on KeHJSis kitsam kui eelnõukohases seaduses, siis lähemal vaatlusel olulist erinevust ei ole. KeHJSi tõlgendamisel tuleb arvestada loodusdirektiivi artikli 6 lõiget 3 ja sellekohast kohtupraktikat, mis ei võimalda KeHJSis kavandatava tegevuse ja tegevusloa mõistet kitsendavalt tõlgendada, kuna see võiks sattuda direktiiviga vastuollu.

Riigi ja kohaliku omavalitsuse halduskoormus jaguneb seaduse jõustumisel senisest erinevalt. Kui varem oli alati vaja algatada KMH või KSH menetlus, kui tegevusel võis olla negatiivne mõju Natura alale, tõi see kaasa võrdlemisi suure halduskoormuse nendes asjades, kus KMH

või KSH alitati. Muudatus lubab osadel juhtudel tulevikus jätta KMH või KSH algatamata ning selle asemel teha Natura asjakohane hindamine, millega kaasnev halduskoormus on oluliselt väiksem. Samas võib arvata, et Natura asjakohaste hindamiste arv on kordades suurem kui nende KMH või KSH menetluste arv, mis seni alitati üksnes seetõttu, et tegevus võis mõjutada Natura ala. Kokkuvõttes kasvab oluliselt riigi või kohaliku omavalitsuse töökoormus. Näiteks peab Keskkonnaamet tegevustele nõusoleku andmisel hakkama tegema Natura mõju eelhindamisi ja kui selle põhjal selgub, et mõju Naturale pole välistatud, peavad nn arendajad tegema Natura asjakohase hindamise, mille koostööstab Keskkonnaamet. Praegu menetleb Natura 2000 aladel Keskkonnaamet aastas ligi 7000 metsateatist ja 2000 muud luba. Seni on Keskkonnaamet teinud aastas 200–250 keskkonnamõju eelhindamist. Keskkonnaameti hinnangul on muudatuse jõustumisel neil juurde vaja 20 töökohta, kusjuures personalikuludeks on vaja juurde 786 000 eurot aastas, millele lisanduvad majanduskulud. Raie mõjude hindamiseks on vajalik metsaregistri arendus hinnangulise maksumusega 200 000 eurot. Metsaregistri arenduse põhifookuseks oleks metsaomanikele looduskaitsealadest kitsendustest konkreetse asukohapõhise info kuvamine koos kavandatud raiele seatavate tingimustega juba enne metsateatise esitamist ning Natura mõjude eelhindamise vormi eeltäitmine erinevates andmebaasides oleva konkreetse Natura ala kaitse-eesmärkide infoga.

Põllumajandus- ja Toiduametile on suureneva töökoormuse, vajalike meetodikate väljatöötamiseks ja uuendamiseks ning uuringuteks hinnanguliselt vaja aastas juurde 250 000 eurot ja kaks töökohta. Lisaks pikeneb metsateatise ja muu tegevuse taotluse menetlemise protsess (praegu metsateatisel 15–30 tööpäeva) ja lisandub aja- ja rahakulu nii metsaomanikule kui ka muu tegevuse taotlejale. Samuti suureneb kohalike omavalitsuste töökoormus. Samas annab eelnõu kiirema ja odavama võimaluse KMH asemel Natura hindamist tehes rakendada korrektselt ELi õigusakte, täpsemalt loodusdirektiivi artikli 6 lõikeid 3 ja 4. See võimaldab Euroopa Komisjoni rikkumismenetluse lahendada enne Euroopa Kohtusse jõudmist, mis tähendab omakorda trahvide mittemaksmist.

8. Rakendusaktid

Seadusemuudatuse tõttu tuleb muuta järgmisi rakendusakte:

- 1) Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“;
- 2) keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“;
- 3) keskkonnaministri 01.09.2017 määrus nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“;

Määrusest, mis sätestab täpsustatud loetelu tegevusvaldkondadest, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, jäetakse välja tegevus, mis võib mõjutada Natura 2000 ala, kuna juhul, kui muudel põhjustel pole vaja KMH eelhindangut anda, tehakse eelhindang looduskaitseseaduse kohaselt. Nii KMH eelhindangu kui ka KMH aruande sisu täpsustatud nõuete määrustes täpsustatakse Natura hindamise reegleid, et need hindamised tuleb teha looduskaitseseaduse kohaselt. Rakendusaktide kavandid on toodud seletuskirja lisas 1.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

10. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja

Põllumajandusministeeriumile ja Justiitsministeeriumile. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Keskkonnaametile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühingule, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, ja Eesti Erametsaliidule.

KeHJSi muudatused on osaliselt eelnõude infosüsteemis (EIS) kooskõlastusringil käinud 2022. aastal keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse ja looduskaitseaduse muutmise seadus (Natura hindamine) eelnõuga (EIS toimik 22-1094). Eelnõust eraldati looduskaitseaduse muudatused, mis kehtestati relvaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (144 SE). Eraldiseisva Natura mõju hindamise kohaldamiseks ka tegevustele, mille eesmärk ei ole riigi julgeoleku tagamine kaasati 2023. aasta suvel eelnõu aruteludesse Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, Eesti Keskkonnaühenduste Koda ja Eesti Erametsaliit. Nimetatud huvigruppidega toimusid kohtumised 9. juunil ja 17. augustil, Eesti Keskkonnaühenduste Kojaga toimus täiendav kohtumine ka 15. augustil. Huvigruppide kaasamisel esitatud märkused ja nendega arvestamine on toodud seletuskirja teises lisas.